

dersdeo

öğrenmenin en kolay yolu o!

Yurttaşlık

İDARE HUKUKU

İdare Kavramı

- İdare hukuku, en geniş anlamıyla **idarenin hukukudur**. İdare hukukunun konusu ‘Devlet İdaresi’dir. İdare kavramı organik ve fonksiyonel olmak üzere iki bağlamda tanımlanır.
- Organik anlamda idare, bir kuruluş, organ ya da teşkilat olarak idare kavramını ifade eder.
- Fonksiyonel anlamda idare, yapılan faaliyet, iş ya da fonksiyonu ortaya koyar.

Yapısal (Organik) İdare: Yasama ve yargı organları ile cumhurbaşkanı, başbakan, bakanlar kurulunu oluşturan bakanların yer aldığı ve devlet tüzel kişiliğini temsil eden merkezi idare ile belli yörelerin yöresel gereksinimlerini karşılamak üzere kurulan mahalli idareleri ve belli idari hizmetleri yürütmek üzere oluşturulan öteki kamu tüzel kişilerini kapsamaktadır.

Fonksiyonel İdare – İdari Fonksiyon

- İdare fonksiyonunun amacı, kamu yararını gerçekleştirmektir.
- İdari fonksiyonun konusu, kamu hizmetlerinin yerine getirilmesidir.
- İdari fonksiyon, idari işlemler ile yerine getirilir.
- İdari fonksiyon, üstün ve ayrıcalıklı yetkiler kullanılarak yerine getirilir.
- İdari fonksiyon, sürekli bir devlet fonksiyonudur.

T.C. Devleti İdaresinin Görevleri

TC. Devleti, sosyal bir devlettir. **Anayasanın 5. maddesine göre** devletin görevi genel anlamda sıralanmıştır.

a) Milli Güvenliğin Korunması

b) Kolluk Faaliyetleri: Kamu gücüne sahip makamlarca kamu düzenini korumaya ve sağlamaya yönelik faaliyetlerdir. Kolluk eylemleri ve işlemleri kamu düzenini korumak amacıyla bireylerin temel hak ve hürriyetlerini sınırlandırır.

Genel İdari Kolluk Makamları: Bakanlar Kurulu, İç İşleri Bakanı, Vali, Kaymakam, Bucak Müdürü

Genel İdari Kolluk Amirleri: İç İşleri Bakanı, Vali, Kaymakam, Bucak Müdürü

Genel İdari Kolluk Personeli: Polis, Jandarma, Bekçi

- c) **Kamu Hizmetleri:** Kamu hizmetleri, başkent örgütünde bakanlıklar biçiminde örgütlenmiştir.
- d) **Özendirme ve Destekleme (Teşvik) Faaliyetleri**
- e) **İç Düzen Faaliyetleri**
- f) **Planlama**

İdare Hukuku

Geniş anlamda idarenin hukukudur. İdarenin kuruluş ve işleyişine uygulanan hukuk kurallarının bütünüdür.
Dar anlamda yalnızca kamu hukuku kuralları uygulanan bir hukuk disiplini olarak tanımlanır.

İdare Hukukunun Özellikleri

- Genç bir hukuk dalıdır. 19. yüzyılda Fransa'da ortaya çıkmış ve gelişmiştir.
- Büyük ölçüde içtihatlarla dayanır. Çünkü idare hukukunun genel ilkelerini, kurallarını açıklayan bir kanun düzenlenmemiştir. Ortada bir kanunlaştırma (tedvin-kodifiye) çalışması olmadığından yargısal kararlara (içtihat) dayanan bir yapıya sahiptir.
- İdare Hukuku işlemleri devletin tek taraflı iradesiyle gerçekleşir. İdarenin egemen ve belirleyici olduğu, kamu gücü ayrıcalıklarını kullandığı İdare Hukuku'nda eşitsizlik prensibi geçerlidir.
- İdare Hukuku'ndan doğan uyuşmazlıklar idari yargıda karara bağlanır.
- Kuralasal (statüsel) bir içeriğe sahiptir.

İdare Hukukuna Egemen Olan Anayasal İlkeler

Anayasada yer alan ve idare ile doğrudan doğruya ilgili olan ilkeler: **hukuk devleti ilkesi, laiklik ilkesi, merkezden yönetim ilkesi, yerinden yönetim ilkesi ve idarenin bütünlüğü ilkesi** olarak belirleyebiliriz.

Merkezden Yönetim İlkesi: İdarenin topluma sunacağı hizmetlerin başkent adı verilen devlet merkezinden ve tek elden yürütülmesidir.

- Tüm idari hizmetler merkezde toplanmıştır. Yani vatandaşa sunulacak tüm hizmetlere ilişkin kararları almak ve uygulamak yetkisi, merkezdeki sayıları belirli ve sınırlı sayıdaki yetkililere ait olup, bu hizmetlerin yürütülmesinden doğacak sorumluluklarda merkeze aittir.
- Bir taşra teşkilatı vardır. Merkezde toplanan hizmetlerin tüm ülke düzeyinde yürütülebilmesi merkezin başkent dışındaki uzantısı olan taşra teşkilatında yer alan, merkezdeki yetkililerin emir ve talimatları doğrultusunda hareket eden ve merkezdeki yetkililere aşağıdan yukarıya doğru hiyerarşik bir bağ ile bağlı bulunan kamu görevlileri tarafından sağlanmaktadır.
- Tüm kaynaklar merkezde toplanmıştır. İdari hizmetlerin yürütülmesi için gerekli tüm kaynaklar ile araç ve gereçler de merkezde toplanmıştır.

Merkezden Yönetiminin Yararları

- Devlet yönetiminde birliği sağlar ve güçlü bir devlet yönetimini gerçekleştirir.
- Hizmetler, daha az harcamayla ve rasyonel bir biçimde yürütüldüğünden hizmetlerin maliyeti azalmaktadır.
- Hizmetler yeknesak bir biçimde yürütülüp bütün hizmetlerin ülkeye yayılması sağlanmaktadır.
- Kamu görevlilerini yerel etkilerden kurtarır.
- Kamu hizmetlerinin verimli bir biçimde yürütülmesi için gereken uzmanlık ve parasal olanaklar, daha kolay sağlanır.

Merkezden Yönetimin Sakıncaları

- Bürokrasi ve kırtasiyeciliğe yol açar.
- Hizmetlerin yöresel gereksinimlere göre yürütülmesi güçleşir.
- Demokratik ilkelere pek uygun değildir. Halkın yönetime katılmasını sınırlar.
- Kamu görevlileri ve kamu hizmetleri üzerinde olumsuz etkide bulunabilmektedir. Merkez adına görev yapanlar, kamu hizmetlerinin gerekleri yerine merkezin etkisinde hizmet yürütürler.
- Merkezde siyasal gücü elinde bulunduranlar, kendi seçim çevrelerine kamu hizmetlerinin dağılımında ayrıcalık gösterebilirler.

Yetki Genişliği İlkesi

- Merkezden yönetim sisteminin ortaya çıkaracağı kamu hizmetlerinin taşrada gecikme ile yürütülmesi gibi olumsuz sonuçları ortadan kaldırır.
- Anayasanın 125. maddesine göre illerin idaresi, yetki genişliğine dayanır.
- Yetki genişliği ilkesi sadece illerde uygulanmaktadır. İl idaresinin amiri vali, merkezi idare adına merkeze danışmadan kendiliğinden karar alabilmekte ve bu kararları uygulayabilmektedir. Kaymakam ve bucak müdürünün böyle bir yetkisi bulunmamaktadır.

Yerinden Yönetim (Âdemi Merkeziyet) İlkesi: Topluma sunulacak bazı hizmetlerin, devletin merkezi idare teşkilatı içinde yer almayan ve hiyerarşisine dâhil olmayan kamu tüzel kişileri tarafından yürütülmesidir.

I. Yerel yerinden Yönetim (Mahalli Âdemi Merkeziyet)

- Mahalli ve müşterek ihtiyaçların karşılanması amacıyla kurulmuştur.
- Kişi topluluğu şeklindedirler.
- Belli bir yöreye özerklik tanınmaktadır. Devlet tüzel kişiliğinin dışında ayrı bir tüzel kişilik söz konusudur.
- Ayrı bir bütçe ve mal varlığına sahiptirler.
- Yerel yönetim kuruluşlarının kurucuları yörenin seçmenleridir.
- Karar organları hizmet gördükleri yörenin seçmenleri tarafından belirlenir.
- Kamu görevlileri merkezi idare hiyerarşisine tabi değildir.
- Merkezi idarenin vesayet denetimine tabidirler.

Yerinden Yönetim İlkesinin Yararları

- Demokratik esaslara uygundur.
- Kırtasiyecilik ve bürokrasinin azalmasını sağlar.
- Hizmetlerin gereksinimlere uygun yürütülmesi sağlanır.

Yerinden Yönetimin Sakıncaları

- Ülkenin bütünlüğü ve milli birliğin sarsılması tehlikesi doğurur.
- Partizanca uygulamalara yol açar.
- Hizmetlerin yeknesak bir biçimde uygulanmasını engeller.
- Bölgeler arası eşitsizliği derinleştirir.
- Mali denetimde güçlüklerle yol açar.

Kamu Tüzel Kişiliği

- Merkezden yönetimin yanında, yerinden yönetim sisteminin uygulanmasıyla beraber, devlet tüzel kişiliği yanında, farklı ve çok sayıda kamu tüzel kişisi ortaya çıkmıştır.
- **Yer yönünden, yerinden yönetim kuruluşları olan mahalli idarelerin kamu tüzel kişilikleri anayasada düzenlenmiştir.**
- **Anayasa bazı kuruluşların tüzel kişiliklerini doğrudan düzenlemiştir:** Mahalli idareler (İl Özel İdareleri, Belediyeler ve Köyler) - Üniversiteler - TRT - Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu - Kamu Kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları.

Kamu Tüzel Kişiliğine Sahip Olmanın Ölçütleri

- Kanunla ya da kanunun açıkça verdiği yetkiye dayanılarak kurulmuş olmalıdır.
- Kamu tüzel kişileri üstün ve ayrıcalıklı yetkilerle (kamu gücü) donatılmışlardır.
- Kamu tüzel kişilerinin mal ve gelirlerin statüsü farklıdır; kamu tüzel kişilerinin malları kamu malı statüsündedir. Haczedilemezler, devredilemezler.
- Kamu tüzel kişilerinde görev yapan personeli statüsü farklılık göstermektedir. Kamu tüzel kişilerinde görev yapan personel, Türk Ceza Kanunu açısından kamu görevlisi olarak görülmektedir.

İdarenin Bütünlüğü İlkesi

- Bu ilke gereğince idareyi oluşturan örgütler, görevlerini birbirinden kopuk olarak değil, birbirleri ile uyum içerisinde yürütmek zorundadırlar.
- **İdarenin bütünlüğü ilkesi, hiyerarşi ve idari vesayet olarak adlandırılan iki hukuki araç ile gerçekleştirilir.**
- Hiyerarşi, merkezi idarenin kuruluşları arasında bütünlüğü sağlamakla beraber, aynı tüzel kişi içinde yer alan çeşitli örgüt ve kollar arasında da birliği sağlamaktadır. İdari vesayet ise merkezi idare kuruluşları ile yerinden yönetim kuruluşları arasındaki bütünlüğü sağlamaktadır.

İDARE HUKUKU

I. Hiyerarşi: Merkezden yönetim sisteminde hizmetlerin daha sağlıklı yürütülmesi için başkent teşkilatının yanında taşra teşkilatı da oluşturulmuştur. Başkent teşkilatı ile taşra teşkilatı arasındaki hiyerarşi denilen hukuki bağ, aynı yerinden yönetim kuruluşunun çeşitli birimleri arasında da geçerlidir.

- Merkezi idarenin başkent teşkilatında hiyerarşik düzenin en üstünde **bakan** yer almaktadır.
- Başbakanın bakanlar üzerinde hiyerarşik bir üstünlüğü yoktur, bakanlar üzerinde siyasal bir sorumluluğu vardır.
- Bakan en yüksek hiyerarşik amirdir ve hiyerarşi yetkisi her kademe ve basamakta yer alan üst dereceli memurlar tarafından da kullanılır.
- Hiyerarşik yetkinin kullanılması için yasal izne gerek yoktur, ilgililerin istemi üzerine veya doğrudan kullanılabilir.
- **Merkezi idarede yer alan kimi meslekleri yürüten memurlara hiyerarşik denetim uygulanmaz.**
(Teknik uzmanlıklar ve faaliyetler, üniversite öğretim elemanlarının eğitim, öğretim, bilimsel araştırma faaliyetleri, yargı mensupları ve silahlı kuvvetler)

2. İdari Vesayet: Yerinden yönetim ilkesinin sakıncalarını gidermeyi amaçlar.

- Devletten ayrı tüzel kişiliklere sahip yerel idarelerin ve kamu kurumlarının, devlet tüzel kişiliğince denetlenmesi vesayet ilkelerine göre gerçekleştirilmektedir.
- İdarenin bütünlüğü için merkezi idareye, yerinden yönetim kuruluşları üzerinde belli ölçüde tanınmış denetleme yetkisidir.
- Vesayet yetkisi ayrıksı (istisnai) bir yetkidir ve açıkça öngörülmedikçe kullanılmaz.
- Yerel yönetimler ile kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşlarının organları, atanma ile değil seçimle göreve başlarlar.
- Yerel yönetimlerin ve meslek kuruluşlarının organlık sıfatlarının kaybedilmesinde yargı organları yetkilendirilmiştir.
- Görevleriyle ilgili bir suça dayanarak haklarında soruşturma veya kovuşturma başlatılan organ ve üyeler hakkında vesayet denetimi, görevden uzaklaştırma şeklinde olur. (Örneğin; belediye başkanı veya baro başkanı)

Yargı Yolu

- İdarenin her türlü eylem ve işlemlerine karşı yargı yolu açıktır.
- Kamu hizmetleri ile ilgili imtiyaz şartlaşma ve sözleşmelerinden doğan uyuşmazlıkların milli veya milletlerarası tahkim yoluyla çözülmesi öngörülebilir. Milletlerarası tahkime ancak yabancılık unsuru taşıyan uyuşmazlıklar için gidilebilir.
- Cumhurbaşkanının tek başına yapacağı işlemler yargı denetimi dışındadır.
- Yüksek Askeri Şûra'nın terfi işlemleri ile kadrosuzluk nedeniyle emekliye ayırma hariç her türlü ilişik kesme kararlarına karşı yargı yolu açıktır.
- İdari işlemlere karşı açılacak davalarda süre, yazılı bildirim tarihinden başlar.

- Yargı yetkisi, idari eylem ve işlemlerin hukuka uygunluğunun denetimi ile sınırlı olup, hiçbir surette yerindelik denetimi şeklinde kullanılamaz. Yürütme görevinin kanunlarda gösterilen şekil ve esaslara uygun olarak yerine getirilmesini kısıtlayacak, idari eylem ve işlem niteliğinde veya takdir yetkisini kaldırarak biçimde yargı kararı verilemez.
- İdari işlemin uygulanması halinde telafisi güç veya imkânsız zararların doğması ve idari işlemin açıkça hukuka aykırı olması şartlarının birlikte gerçekleşmesi durumunda, gerekçe gösterilerek yürütmenin durdurulmasına karar verilebilir.
- İdare, kendi eylem ve işlemlerinden doğan zararı ödemekle yükümlüdür (idarenin mali sorumluluğu).

Mahalli İdareler

- Mahalli idareler; il, belediye veya köy halkının **mahalli, müşterek ihtiyaçlarını karşılamak üzere** kuruluş esasları kanunla belirtilen ve karar organları seçmenler tarafından seçilerek oluşturulan kamu tüzel kişileridir.
- Mahalli idarelerin kuruluş ve görevleri ile yetkileri, yerinden yönetim ilkesine uygun olarak kanunla düzenlenir.
- Mahalli idarelerin seçimleri beş yılda bir yapılır. Ancak, milletvekili genel veya ara seçiminden önceki veya sonraki bir yıl içinde yapılması gereken mahalli idarelerin organlarına veya bu organların üyelerine ilişkin genel veya ara seçimler, milletvekili genel veya ara seçimleriyle birlikte yapılır.

- Kanun, büyük yerleşim merkezleri için özel yönetim biçimleri getirebilir.
- Mahalli idarelerin seçilmiş organlarının, organlık sıfatını kazanmalarına ilişkin itirazların çözümü ve kaybetmeleri, konusundaki denetim yargı yolu ile olur.
- Ancak, görevleri ile ilgili bir suç sebebi ile hakkında soruşturma veya kovuşturma açılan mahalli idare organları veya bu organların üyelerini iç işleri bakanı, geçici bir tedbir olarak, kesin hükme kadar uzaklaştırabilir.
- Merkezi idare mahalli idareler üzerinde, mahalli hizmetlerin idarenin bütünlüğü ilkesine uygun şekilde yürütülmesi, kamu görevlerinde birliğin sağlanması, toplum yararının korunması ve mahalli ihtiyaçların gereği gibi karşılanması amacıyla, kanunda belirtilen esas ve usuller dairesinde idari vesayet yetkisine sahiptir.

İdarenin Düzenleme Yetkisi

- **Kanunla kurulan idari kuruluşlar:** Bakanlıklar, üniversiteler (vakıf üniversiteleri dahil), kamu kurumu niteliğinde meslek kuruluşları, yeni bir il ve ilçe, ilçenin bir il'e bağlanması, Büyükşehir Belediyesi'nin kurulması.
- **Bakanlar Kurulu kararı ile kurulanlar:** Mahalli idare birlikleri, kamu iktisadi teşebbüsleri.
- **Müşterek kararname ile kurulanlar:** Bucak yönetimi, belediye yönetimi, bir ilçenin komşu il ile olan sınırlarının düzenlenmesi.
- **İçişleri Bakanlığı kararı ile kurulanlar:** Köy teşkilatı.

Yükseköğretim Kurumları

- Ülkeye ve insanlığa hizmet etmek üzere çeşitli birimlerden oluşan kamu tüzel kişiliğine ve bilimsel özerkliğe sahip **üniversiteler**, devlet tarafından kanunla kurulur (vakıf üniversiteleri dahil).
- Üniversiteler ile öğretim üyeleri ve yardımcıları, serbestçe her türlü bilimsel araştırma ve yayında bulunabilirler. Ancak bu yetki, devletin varlığı ve bağımsızlığı ve milletin ve ülkenin bütünlüğü ve bölünmezliği aleyhinde faaliyette bulunma serbestliği vermez.
- Kanunun belirlediği usul ve esaslara göre; rektörler cumhurbaşkanınca, dekanlar ise Yükseköğretim Kurulu'nca seçilir ve atanır.

Yükseköğretim Üst Kuruluşları

- Yükseköğretim kurumlarının öğretimini planlamak, düzenlemek, yönetmek, denetlemek, yükseköğretim kurumlarındaki eğitim - öğretim ve bilimsel araştırma faaliyetlerini yönlendirmek, bu kurumların kanunda belirtilen amaç ve ilkeler doğrultusunda kurulmasını, geliştirmesini ve üniversitelere tahsis edilen kaynakların etkili bir biçimde kullanılmasını sağlamak ve öğretim elemanlarının yetiştirilmesi için planlama yapmak maksadı ile Yükseköğretim Kurulu (YÖK) kurulur.
- Yükseköğretim Kurulu, üniversiteler ve Bakanlar Kurulu'nca seçilen ve sayıları, nitelikleri, seçilme usulleri kanunla belirlenen adaylar arasından rektörlük ve öğretim üyeliğinde başarılı hizmet yapmış profesörlere öncelik vermek sureti ile cumhurbaşkanınca atanan üyeler ve cumhurbaşkanınca doğrudan doğruya seçilen üyelerden kurulur.

Radyo ve Televizyon Üst Kurulu, Radyo ve Televizyon Kuruluşları ve Kamuyla İlişkili Haber Ajansları

- Radyo ve televizyon istasyonları kurmak ve işletmek, kanunla düzenlenecek şartlar çerçevesinde serbesttir.
- Radyo ve televizyon faaliyetlerini düzenlemek ve denetlemek amacıyla kurulan Radyo ve Televizyon Üst Kurulu dokuz üyeden oluşur. Üyeler, siyasi parti gruplarının üye sayısı oranında belirlenecek üye sayısının ikişer katı olarak gösterecekleri adaylar arasından, her siyasi parti grubuna düşen üye sayısı esas alınmak suretiyle Türkiye Büyük Millet Meclisi Genel Kurulu'nca seçilir. Radyo ve Televizyon Üst Kurulu'nun kuruluşu, görev ve yetkileri, üyelerinin nitelikleri, seçim usulleri ve görev süreleri kanunla düzenlenir.
- Devletçe kamu tüzel kişiliği olarak kurulan tek radyo ve televizyon kurumu (TRT) ile kamu tüzel kişilerinden yardım gören haber ajanslarının özerkliği ve yayınlarının tarafsızlığı esastır.

Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu: Atatrk düşünceyi, Atatürk ilke ve inkılâplarını, Türk kültürünü, Türk tarihini ve Türk dilini bilimsel yoldan araştırmak, tanıtmak, yaymak ve yayınlar yapmak amacıyla; Atatrkn manevi himayelerinde, cumhurbaşkanının gözetim ve desteğinde, Başbakanlıkça bağlı; Atatürk Araştırma Merkezi, Türk Dil Kurumu, Türk Tarih Kurumu ve Atatürk Kültür Merkezinden oluşan, kamu tüzel kişiliğine sahip **Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu** kurulur.

Diyanet İşleri Başkanlığı: Genel idare içinde yer alan Diyanet İşleri Başkanlığı, lâiklik ilkesi doğrultusunda, bütün siyasi görüş ve düşünüşlerin dışında kalarak ve milletçe dayanışma ve bütünleşmeyi amaç edinerek, özel kanunda gösterilen görevleri yerine getirir. Diyanet İşleri Başkanlığı Başbakanlıkça bağlıdır.

Kamu Kurumu Niteliğindeki Meslek Kuruluşları

- Kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları ve üst kuruluşları; belli bir mesleğe mensup olanların müşterek ihtiyaçlarını karşılamak, mesleki faaliyetlerini kolaylaştırmak, mesleğin genel menfaatlere uygun olarak gelişmesini sağlamak, meslek mensuplarının birbirleri ile ve halk ile olan ilişkilerinde dürüstlüğü ve güveni hakim kılmak üzere meslek disiplini ve ahlakını korumak maksadı ile kanunla kurulan ve organları kendi üyeleri tarafından kanunda gösterilen usullere göre yargı gözetimi altında, gizli oyla seçilen kamu tüzel kişilikleridir.
- Kamu kurum ve kuruluşları ile kamu iktisadi teşebbüslerinde asli ve sürekli görevlerde çalışanlarda meslek kuruluşlarına girme mecburiyeti aranmaz. Bu meslek kuruluşları, kuruluş amaçları dışında faaliyette bulunamazlar ve organlarının seçimlerinde siyasi partiler aday gösteremezler.
- Amaçları dışında faaliyet gösteren meslek kuruluşlarının sorumlu organlarının görevine, kanunun belirlediği merciin veya cumhuriyet savcısının istemi üzerine mahkeme kararıyla son verilir ve yerlerine yenileri seçtirilir.

Kanunsuz Emir

- Kamu hizmetlerinde herhangi bir sıfat ve suretle çalışmakta olan kimse, üstünden aldığı emri, yönetmelik, tüzük, kanun veya anayasa hükümlerine aykırı görürse yerine getirmez ve bu aykırılığı o emri verene bildirir. Ancak, üstü emrinde ısrar eder ve bu emrini yazı ile yenilerse, emir yerine getirilir; bu halde, emri yerine getiren sorumlu olmaz.
- Konusu suç teşkil eden emir, hiçbir suretle yerine getirilmez; yerine getiren kimse sorumluluktan kurtulamaz.

İdarenin Mal Edinme Yetkisi

I.Kamulaştırma (İstimlâk): Devlet ve diğer kamu tüzel kişileri kamu yararının gerektirdiği hallerde, gerçek karşılıklarını peşin ödemek şartıyla özel mülkiyette bulunan taşınmaz malların tamamını kanunla gösterilen esas ve usullerle göre kamulaştırmaya ve bunlar üzerinde idari ittifaklar kurmaya yetkilidir.

- Devlet veya diğer kamu tüzel kişileri yetkilidir.
- Amaç unsurunu kamu yararı düşüncesi oluşturur.
- Özel mülkiyette bulunan taşınmaz mallara ilişkindir.
- Taşınmaz malın gerçek karşılığı ödenir.
- Peşin ve nakden ödeme yapılır.
- Kanunla belirtilen esas ve usullerle gerçekleştirilir.
- Yeterli ödenek temin edilmeden kamulaştırma işlemi başlatılmaz.

Peşin ödeme ilkesinin istisnasını taksitlendirme oluşturur. Önemli projelerde; tarım reformunun uygulanması, büyük enerji, sulama, iskân projeleri, yeni ormanların yetiştirilmesi, turizmin geliştirilmesi amacıyla yapılan kamulaştırmalarda taksitlendirmeye gidilir.

Taksitlendirmede süre 5 yılı aşamaz. Anayasaya göre, kamulaştırmada taksitlendirme yapılması durumunda taksitlendirmelerde ve herhangi bir sebeple ödenmemiş kamulaştırma bedellerinde kamu alacakları için öngörülen en yüksek faiz uygulanır. Nakden ödeme ilkesinin istisnası trampa usulü ile ödeme yapılmasıdır. Taşınmazın sahibinin kabul etmesi durumunda, idare; kamulaştırma bedeli yerine kamu hizmetine tahsis edilmemiş malları verebilir.

2. Devletleştirme

Kamu hizmeti niteliği taşıyan özel teşebbüsler, kamu yararının zorunlu kılındığı hallerde devletleştirilebilir.

Özel teşebbüsün gerçek karşılığı üzerinden devletleştirme yapılır. Taşınır, taşınmaz tüm malların yanı sıra özel teşebbüsün hakları ve borçları da devletleştirmenin konusu edilir.

Kamulaştırma: Özel mülkiyetteki taşınmaz mallara ilişkindir. İdari bir tasarrufla gerçekleşir.

Devletleştirme: Kamu hizmeti niteliği özel teşebbüslerin, taşınır ve taşınmaz malları ile hakları ve borçları yasama işlemi olan kanunla kamu teşebbüsüne dönüştürölür.

Kamu Hizmeti Görevlileri

- Devletin, kamu iktisadi teşebbüsleri ve diğer kamu tüzel kişilerinin genel idare esaslarına göre yürütmekle yükümlü oldukları kamu hizmetlerinin gerektirdiği asli ve sürekli görevler, memurlar ve diğer kamu görevlileri eliyle görülür.
- Memurların ve diğer kamu görevlilerinin nitelikleri, atanmaları, görev ve yetkileri, hakları ve yükümlülükleri, aylık ve ödenekleri ve diğer özlük işleri kanunla düzenlenir.
- Mali ve sosyal haklara ilişkin **toplu sözleşme** hükümleri saklıdır.
- Memurlar ve diğer kamu görevlileri anayasa ve kanunlara sadık kalarak faaliyette bulunmakla yükümlüdürler.

- Memurlar ve diğer kamu görevlileri ile kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları ve bunların üst kuruluşları mensuplarına, savunma hakkı tanınmadıkça disiplin cezası verilemez. Savunma süresi 7 gündür.
- Disiplin kararları yargı denetimi dışında bırakılamaz. Uyarma ve kınama cezalarına karşı yargı yolu, 2010 yılında yapılan değişiklikle açılmıştır.
- Memurlar ve diğer kamu görevlilerinin yetkilerini kullanırken işledikleri kusurlardan doğan tazminat davaları, kendilerine rücu edilmek kaydıyla ve kanunun gösterdiği şekil ve şartlara uygun olarak, ancak idare aleyhine açılabilir.
- Memurlar ve diğer kamu görevlileri hakkında, işledikleri iddia edilen suçlardan ötürü ceza kovuşturması açılması, kanunla belirlenen istisnalar dışında, kanunun gösterdiği idari merciin iznine bağlıdır.

657 Sayılı Devlet Memurları Kanunu'na Göre Kamu Görevlileri – İstihdam Biçimleri

Memur (4-a): Devlet ve kamu tüzel kişilerinde genel idare ilkelerine göre asli ve sürekli nitelikte görev yapan, kadrolu, tam zamanlı, mesleki güvenceye sahip, idari hiyerarşiye bağlı, aylık (maaş) karşılığında istihdam edilen kamu görevlileridir. Memurlar statülerini atama işlemi ile kazanır.

Sözleşmeli Personel (4-b): Uzmanlık, özel meslek bilgisi gerektiren işlerde geçici olarak çalıştırılan ve işçi sayılmayan kamu görevlileridir. Sözleşmeli personel ile geçici personel statüsündeki kamu görevlileri Devlet Personel Daire Başkanlığı ve Maliye Bakanlığı'nın görüşü ve Bakanlar Kurulu kararı ile istihdam edilirler.

Geçici Personel (4-c): Bir yıldan az süreli, mevsimlik görevlerde ve belirtilen ücret ile sözleşme kapsamında çalıştırılan ve işçi sayılmayan kimselerdir. Sözleşmeli personel ve geçici personel statüsü idari hizmet sözleşmesi ile kamu hukukuna bağlanır.

İşçiler (4-d): (a), (b), (c) fıkralarında belirtilenler dışında kalan ve ilgili mevzuatı gereğince tahsis edilen sürekli ve geçici işçiler olarak istihdam edilir. Kamu işçileri ile yapılan hizmet akdi özel hukuka tabidir. (Borçlar Hukuku)

Memur Olmanın Genel Koşulları

- Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı olmak,
- 18 yaşını tamamlamış olmak (15 yaşını bitirenler yargı kararı ile ergin kılınıp memur olabilir (kazai rüşt)),
- En az ortaokul mezunu olmak (Daha yüksek öğretim dereceleri özel koşul olarak düzenlenebilir),
- Kasıtlı işlenmiş suçlarda ağır hapis veya 1 yıldan fazla hapis cezası almamış olmak, (Devletin güvenliği, anayasal düzene, devlet sırları ve milli savunmaya karşı suçlar ile casusluk, zimmet, irtikâp, rüşvet, hırsızlık, dolandırıcılık, sahtecilik, güveni kötüye kullanma, hileli iflas, ihaleye fesat karıştırma gibi yüz kızartıcı suçlardan ötürü ceza alanlar affa uğrasalar da memur olamazlar.) (2008 değişikliği)
- Askerlikle ilişkisi bulunmamak (Askerlik çağına gelmemiş bulunmak, askerliğini yapmış veya ertelemiş veya yedek sınıfa geçirilmiş olmak),
- Görevini sürekli yapmaya engel olabilecek bedensel ve zihinsel hastalığı, engeli bulunmamak.

Memur Olmanın Özel Koşulları

- İstenen meslek için belli koşullara sahip olmak (eğitim-öğretim düzeyi, ruhsatname, dil koşulu, puan yeterliliği vb.).

Aday Memurluk Statüsü

- Sınavı kazananlar, ilgili kurumlar tarafından sıra ve kadro durumu gözetilerek aday memur olarak işe alınırlar.
- Memurlukta adaylık en az 1, en çok 2 yıldır.
- Aday memurlar asaleten atanıncaya kadar başka bir kuruma atanamaz ve kademe ilerlemesi yapılmaz.

Memurluğa Atanma ve Göreve Başlama

- Bulunduğu yere ataması yapılmışsa **yazılı bildirimi izleyen gün içinde**, bulunduğu yerden başka bir yerdeki göreve atandığında **yazılı bildirimden itibaren 15 gün içinde** göreve başlamak gerekir.
- Göreve başlama usulüne uymayanlar 1 yıl süreyle devlet memurluğuna alınmazlar.

İstisnai Memuriyet

Atanma, sınavla alınma, kademe ilerlemesi ve derece yükselmesi bakımından meslek memurluğundan farklıdır.

- Cumhurbaşkanı Genel Sekreterliği, Bakanlar Kurulu Sekreterliği,
- Başbakanlık ve Bakanlık Müşavirlikleri,
- Milli Güvenlik Kurulu Genel Sekreterliği Müşavirlikleri, Hukuk Müşavirliği ve Genel Sekreterlik,
- Milli İstihbarat Teşkilatı ve TBMM’de görev yapan memurlar,
- Valilikler, Büyükelçilikler,
- Milli Savunma Bakanlığı ve Toplu Konut İdaresi Başkanlığına ait Başkan, Başkan Yardımcısı, Hukuk Müşaviri, Daire Başkanı, Uzman, Uzman Yardımcısı, Müşavir Avukat ve Uzman Şube Müdürleri,
- Özel Kalem Müdürlükleri,
- Bakan Yardımcılığı, Anayasa Mahkemesi Basın Müşavirliği, Avrupa Birliği Başkanlıkları.

Memurların Yükümlülükleri ve Memurlara Getirilen Yasaklamalar

Pozitif Yükümlülükler (Ödevler)

- Anayasa ve kanunlara bağlılık (sadakat),
 - Tarafsızlık ve devlete bağlılık,
 - Hiyerarşik üste bağlılık ve itaati (Kanunsuz emir ile ilgili hükümler saklıdır.),
 - Amir olmanın gereklerini yerine getirme,
 - Davranış ve iş birliği içinde çalışma,
 - Kişisel sorumluluk ve verdiği zararları giderme,
 - Hizmeti şahsen ve kesintisiz olarak görme,
 - Mal bildiriminde bulunma,
 - Kıyafet zorunluluğu,
- (İkamet yükümlülüğü kaldırıldı.)

Negatif Yükümlülükler (Yasaklar)

- Başka görev (ikinci görev) alma yasağı,
- Ticaret ve diğer kazanç getirici faaliyetlerde bulunma yasağı,
(Toplu eylem ve hareketlerde bulunma yasağı kaldırıldı.)
- Grev yasağı,
- Hediye alma, menfaat sağlama yasağı,
- Denetimindeki teşebbüsten menfaat sağlama yasağı,
- Basına bilgi ve demeç verme yasağı,
- Gizli belgeleri açıklama yasağı,
- Siyasal faaliyette bulunma ve siyasi partilere girme yasağı,
- Ayrıldığı kuruma karşı görev alma yasağı,
- Ayrımcılık yasağı,
- Bölücü ve yıkıcı faaliyetlerde bulunma yasağı.

Memurların Disiplin Rejimi

- 1. Uyarma:** Memura görevinde ve davranışlarında daha dikkatli olmasının yazı ile bildirilmesidir (göreve geç gelmek, erken ayrılmak, kıyafet yükümlülüğüne uymamak).
- 2. Kınama:** Memura kusurlu olduğunun yazı ile bildirilmesidir (mal bildiriminde bulunmamak, basına bilgi ve demeç vermek, amire saygısızlık).
- 3. Aylıktan Kesme:** Brüt aylıktan $1/30$ ile $1/8$ arasında kesinti yapılmasıdır (1 – 2 gün mazeretsiz işe gelmemek, resmi araç ve belgeleri özel çıkar için kullanmak).
- 4. Kademe İlerlemesinin Durdurulması:** 1 – 3 yıla kadar kademe ilerlemesinin durdurulmasıdır (3 – 9 gün işe gelmemek, işe sarhoş gelmek, görevinde ayrımcılık yapmak, gerçeğe aykırı rapor hazırlamak).
- 5. Devlet Memurluğundan Çıkarma:** Bir daha alınmamak koşuluyla görevlinin memur statüsünden çıkarılmasıdır (1 yılda mazeretsiz toplam 20 gün işe gelmemek, amire ve beraberindekilere fiili saldırıda bulunmak, gizli belgeleri yetkisiz olarak açıklamak).

Disiplin Cezası Verme Yetkisi ve Cezaya İtiraz

- Uyarma, kınama, aylıktan kesme cezalarında disiplin amirleri yetkilidir.
- Kademe ilerlemesinin durdurulması cezasında disiplin kurulunun kararı alındıktan sonra atamaya yetkili amirlerce uygulanır (illerde valiler).
- Memurluktan çıkarmaya **Yüksek Disiplin Kurulu** yetkilidir.
- Savunma alınmadan disiplin cezası verilemez. Savunma için en az 7 gün süre verilir.
- Uyarma ve kınama cezalarına karşı, ilgiliye tebliğ edilen tarihten başlayarak 7 gün içinde üst disiplin amirine veya üst disiplin kuruluna itiraz hakkı bulunmaktadır. İtiraz mercii, 30 gün içinde başvuruyu karara bağlar.

Memurluğun Sona Ermesi

1. Çekilme (İstifa): Memurların yazılı başvuruda bulunarak kendi istekleriyle memurluktan ayrılmasıdır. Memur, yerine atanan kişinin gelmesi anına ya da çekilme isteğinin kabul edilmesine kadar en geç 1 ay görevini sürdürmelidir (süreklilik ilkesi). Memurlar en fazla iki defa kendi istekleriyle çekilme hakkına sahiptir. Çekilme isteği kabul edilen memurlar, 6 ay geçmedikçe memurluğa tekrar alınmazlar.

2. Çekilmiş Sayılma (Müstafi): Yasada sayılmış koşulların gerçekleşmesi durumunda idarenin yapacağı bir işlemle memuru istifa etmiş(görevinden çekilmiş) saymasıdır (Kesintisiz-mazeretsiz 10 gün işe gelmeme, atama işlemine bağlı olarak öngörülen sürelerde göreve başlamama).

3. Koşullarda Eksiklik: Memurluk için istenen koşulları taşımadığının sonradan anlaşılması veya görevini sürdürürken bu koşullardan birini kaybetmesi durumunda atamaya yetkili amirin işlemi ile memurluk sona erdirilir.

4.Bağdaşmazlık: Memurlukla bağdaşmaz bir görevi kabul etmesi durumunda memurluk sonra erer.

5. Ölüm

6. Emeklilik: Belli yaşa ulaşmış ya da belirli bir hizmet yılını tamamlamış memurların belirli sosyal haklar verilerek emeklilik statüsüne sokulmasıdır. Emeklilik işlemlerini memurun bağlı bulunduğu kurum yapar (Sosyal Güvenlik Kurumu).

7. Çıkarılma: İki tür çıkarılma öngörülmüştür. Bunlardan biri meslekten çıkarılma, diğeri memurluktan çıkarılma. Her iki çıkarılma da ağır bir disiplin cezasıdır. Ancak disiplin kurulu tarafından uygulanır.